پیاوێکی بێچارەنووس. هۆلۆکۆستی جوولەکە و ئەنفالکردنی کوردان.. شاخەوان برایم عەبدوڵا

کاتێك حیزبی نازی لە ئەڵمانیای سەردەمی ئەدۆلیف هیتلەردا، لە بەرگی ڕژێمێکی فاشیزم و تۆتالیتاریزم بە بەرچاوی زلهێزەکانی دونیاوە، بەهۆی جیاوازیی ئایینی و نەژادییەوە، دەست بە پرۆسەی کۆمەڵکوژیی جوولەکەکانی ئەڵمانیا و بەشێکی ئەورووپا دەکات، ئەو ڕووداوە، ڕووداوێکی ئاسایی نییە کە تەنیا پەیوەندی بە کۆمەڵکوژی و پاکتاوکردنی جوولەکەوە لە چوارچێوەی دەوڵەتێکدا هەبێت، بەڵکوو دەبێتە خەمێکی گەورەی جیهانی، بەهۆی ئەوەی بە پرۆژە و بە بەرنامە لە ساڵی 1940 بەدواوە تاوەکوو ساتەوەختی کەوتنی ئەڵمانیای نازی، بە مەرگەساتترین و قێزەونترین شێوە درێژەی دەبێت.

ئیدی ئەو هەڵمەتە لە ناخی هەر مرۆڤێکدا دەبێتە ترسێکی قووڵ و پرۆسەیەك وێڕای کوشتن و سووتاندن و خنکاندنی ئینسانی جوولەکە، هاوکات بە بەرنامە کاری بە لەشکەدانی ئینسانیش بە گشتی کرد، ئینسان لە سایەی ئەو پرۆسەیەدا لە ئۆردووگە زۆرەملێکانی نازیدا، ئەتککرا و سووتێندرا و بەزیندوویی خرایە چاڵەکانی مەرگەوە، بە گاز خنکێنرا و بە هەزاران لاشەی بەستوو، فڕێدران و لەناوبردران، قاچەکانی مرۆڤ لەنێو پێڵاوی بێگاریدا، ڕزین و بڕانەوە و نەخۆشیی گەڕی و کێم و خیزاو ئینسانی ناچار کرد شەرم لە جەستەی خۆی بکات.

هۆلۆکۆست، چیرۆکی دۆزەخی نازییەکان، هەرگیز نابێت لەبیر بکرێت، بە تایبەتی بۆ گەلێکی ستەمدیدەی وەك کورد، هۆلۆکۆست زۆر نامۆ نییە و کوردیش بەهۆی جیاوازیی نەژادییەوە بە پرۆژە و بەرنامەی دەوڵەتی عێراق و دراوسێکانی کۆمەڵکوژ و ئەنفال و کیمیاباران کرا و گازی بەسەردا ڕژێندرا، ئەگەر ئینسانی جوولەکە لە ئۆردووگە زۆرەملێکانی ئاوشڤتز و بۆشنڤەڵدی ئەڵمانیای نازیدا، بەزیندوویی خرایە سووتێنگەوە، دواتر ئەو مێژووە تاوانکارییە لە شوێنێکی تری ئەم جیهانە بەرینەدا خۆی دووبارە دەکاتەوە و لەسەر دەستی ڕژێمەکەی سەددام حوسێن لە عێراقدا ئینسانی کوردیش بە بەرچاوی کۆمەڵگەی جیهانییەوە دەخرێنە نێو زیلی عەسکەری و پاشان لە چاڵە خۆڵەکاندا بەدەم گریان و پاڕانەوە و هاوارەوە زیندەبەچاڵ دەکرێن.

لێرەدا ئازار یەك شێوە ئازارە، بەڵام لە دوو سەردەمی جیاوازدا، ئەگەر ئێستا هۆلۆکۆستی جوولەکەکانی ئەورووپا، ئازارێکە و جیهان هەستی پێدەکات و یادی دەکاتەوە، خۆ ئەنفال و هەڵەبجەی کوردانیش هەمان ئازارن، کەچی وەك پێویست جیهان هەست بەو ئازارە ناکات و یادی ناکاتەوە، بۆیە تۆ وەك کوردێك لەگەڵ هەڵدانەوەی لاپەڕە و بەشەکانی ڕۆمانی “پیاوێکی بێچارەنووس”دا هەست دەکەیت ئۆردووگە زۆرەملێکانی ئاوشڤتز و بۆشنڤەڵد لە عێراقن نەك ئەڵمانیا، هەستی دەکەیت کوردیش گیۆرگی زۆری هەن و هەزاران کەسیشی بێچارەنووسن.

هۆلۆکۆست و پیاوێکی بێچارەنووس

ڕۆمانی پیاوێکی بێچارەنووس، لە نووسینی ئیمرە کیرتێزی ڕۆماننووسی هەنگارییە، ڕووناك شوانی لە سوێدییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی. نووسەر کاتێك تەمەنی نزیکەی چواردە ساڵان بووە، لە پرۆسەی بەدناوی هۆلۆکۆستدا لەلایەن نازییەکانەوە لە سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانیدا، بەهۆی جوولەکەبوونییەوە لە هەنگاریاوە بۆ ئۆردووگە زۆرەملێکانی ئاوشڤتز و پاشان بۆ بۆشنڤەڵدی ئەڵمانیا ڕاپێچ دەکرێت و لەگەڵ هەزاران جوولەکەی تردا کە هیی وڵاتانی جیاوازی ئەورووپان لە ئۆردووگە زۆرەملێکاندا بێگاریان پێدەکرێت و بە چاوی خۆی ئەو دۆزەخەی نازییەکان دەبینێت کە مرۆڤ تێیدا بەزیندوویی دەخرێتە سووتێنگەوە.

پرۆسەی پاکتاوکردن و کۆمەڵکوژکردنی جوولەکەکانی ئەورووپا لە ساڵانی 1940 تاوەکوو 1945 کە بە هۆلۆکۆست ناسراوە، بە بڕیاری ئەدۆلیف هیتلەر سەرۆکی ئەوکاتی ئەڵمانیای نازی بەمەبەستی پاکتاوکردن و کۆتاییهێنان بە ڕەگەزی جوولەکە لە سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانیدا دەستیپێکرد، ئەو پرۆسەیە هێندە قێزەون و مەرگەساتاوییە، تەنانەت جیهانیشی شەرمەزار کرد، پرۆسەکە بە بەرچاوی جیهانەوە بەڕێوەچوو و بە ملیۆنان ئینسانی جوولەکەی ئەورووپایی لە کەمپ و ئۆردووگە زۆرەملێکانی ئەڵمانیای نازیدا، لەو شوێنانەی کەوتنە دەست ئەڵمانیا، کوژران و سووتێندران و خرانە بەر کاری بێگارییەوە.

نووسەرانی کتێبی “هۆلۆکۆست” ستیڤان برۆشفەڵد و پاوڵ ئا. لڤین، لە پێشەکی کتێبەکەیاندا ئاماژە بە ژمارەی قوربانییانی جوولەکە لە پرۆسەی هۆلۆکۆستدا دەکەن، لەنێوان پێنج تاوەکوو شەش ملیۆن جوولەکە و زیاتر لە نیو ملیۆن قەرەج بوون، هەروەها ئاماژە بەوەش دەکەن قوربانییانی تری پرۆسەکە پێکهاتووە لە 100 هەزار کەمئەندام و کەمئەقڵ و خەڵکی بێزراو و هەزاران هۆمۆسێکسواڵ و چەندین ملیۆن

پ□□نیایی بێ چەك و گیراوانی جەنگی ڕووسیا. سەبارەت بە ڕوانگەی نازییەكان بۆ نەژاد، هەروەك لە كتێبەكەدا دەڵێن مێژووی ئەڵمانیای نازی جیا نییە لە جیهانیی نازییەكان، كوشتاری جوولەكەكان دەرئەنجامی هزری نەژادپەرستانە-ئایدۆلۆژیای ئەدۆلیف هیتلەر بوو، هیتلەر و حیزبی نازی ڕوانگەیان لە پێكهاتەی نەژادپەرستانەی خۆیان سەبارەت ب□ م□□ق و نەفرەتەكانیان لە كۆمەڵگەی دیموكراتیك و بەهاكانی نەشاردووەتەوە، بۆ نازییەكان نەژاد لەخۆگری هەموو شتێكە و بەهاى تاك تەنیا لەوەدا كورت دەبێتەوە، ئامرازێكە لەدەست دەوڵەتی نەژادپەرستدا، ئەم ئایدۆلۆژیایە بەزوویی لەدوای بەدەسەڵاتگەیشتنی نازییەكانەوە لە 30ی كانوونی دووەمی 1933دا هاتە ئاراوە.
هەر سەبارەت بەو بابەتە لە ویكیپیدیادا هاتووە “هۆلۆكۆست لە بنچینەدا وشەیەكی یۆنانییە، بە مانای سووتاندن بە فڕن دێت، زۆرتر بۆ ئەو كوشتارەی جوولەكەكان دێت كە لە ماوەی جەنگی دووەمی جیهانیدا، لەلایەن پارتی سۆشیالیستی كرێكارانی ئەڵمانیا، ناسراو بە “نازی” بە سەركردایەتیی ئەدۆلیف هیتلەر دەستیپێكرا، گەرچی ڕای جیاواز هەن ئەم پرۆسەیە تەنیا جوولەكەكان ناگرێتەوە، بەڵكوو كەسانی دیكەی پەككەوتە و نەخۆش و زیندانیانی سیاسی كە بە دیل گیرابوون، واتە لە هێزەكانی یەكێتیی سۆڤییەت و كۆمۆنیستەكان و قەرەج و هاوڕەگەزخوازەكانیش دەگرێتەوە.
كوشتاری نازییەكان جگە لە شەش ملیۆن جوولەكە، ژمارەیەكی زۆر خەڵكی دیكەشی گرتەوە لەوانە: سەدان هەزار قەرەجی ئەوروپایی و سەدان هەزار (سێرب) كە بەشیكی زۆریان لەناوچوون، نزیک بە دوو ملیۆن مەسیحی و وێڕای سێ ملیۆن جوولەكەی ئەو و□تا□ و دیلەكانی شەڕ و خەڵكی ئاسایی ڕووس و میللەتەكانی سلاڤی ڕۆژهەڵات و ڕووسیای سپی و ڕووس و ئۆكرانی و هۆمۆسێكسوالەكان، خەڵكی پەككەوتە و نەخۆش و كۆمۆنیستەكان و نەیارانی سیاسی و ڕووناكبیران و ئەندامانی یەكێتییەكانی كرێكاران و پیاوە ئایینییەكانی سەر بە كلێسای ئۆرتۆدۆكس و كاتۆلیك و پرۆتستانت.
لای هەندێك لێكۆڵەر، وشەی هۆلۆكۆست هەموو ئەو قوربانییانە دەگرێتەوە كە لە سەرەوە باسكران، بۆیە لەسەر ئامارێكی دروستی سەرجەمی قوربانییەكانی هۆلۆكۆست كێشە و ڕای جیاواز هەیە، ئەوەیشە هەندێك لایەن دەڵێن نۆ تا وەكوو یازدە ملیۆن كەس بووە و هەندێكجاریش باسی 26 ملیۆن قوربانی دەكرێت.
وەك لەو كورتە پێناسەیەی هۆلۆكۆستدا دەركەوت، جوولەكەكان قوربانیی باوەڕی نەژادپەرستیی حیزبی نازییەكان، □□ك لە ئەنفال و كیمیابارانكردنی هەڵەبجەی سەردەمی ڕژێمی بەعس و سەددام حوسێن

دەچێت، ڕاستە جوولەکەکان لە هۆلۆکۆستدا بەهۆی جوولەکەبوونیانەوە کۆمەڵکوژکران، ئەوەتا بە چەند دەیەیەك دوای ئەو ڕوودا□ کوردیش تەنیا بەهۆی کورد بوونییەوە لەلایەن دەسەڵاتدارێکی عەرەبەوە کۆمەڵکوژ کرا. لەبەر ئەوە ڕۆمانی پیاوێکی بێچارەنووس گرنگە، ڕێك دەڵێی ئازارەکانی کورد لە پرۆسەی بەدناوی ئەنفال و کیمیابارانکردنی هەڵەبجەدا دەگێڕێتەوە، ئەگەر ئینسانەکان لە ئۆردووگە زۆرەملێکانی نازیدا بە گازی ژەهراوی خنکێندران، لە هەڵەبجەش ئەمە ڕوویدا و هەزاران مرۆڤی کورد بە ژەهر خنکێندران، بەداخەوە کۆمەڵگەی جیهانی لە ئاست ئەو ستەمەی لە کورد کرا، بێدەنگ بوون و تەنانەت لە کاتی داواکردنی سەربەخۆییشدا، پاڵپشتی کورد نەبوون، ئیدی گرنگە کوردیش سەدان ئیمرە کیرتێزی هەبێت، ئازار و کۆمەڵکوژیی کوردان لە ڕێگەی ڕۆمان و بەرهەمی ئەدەبییەوە بە کۆمەڵگەی جیهانی بناسێنن.

چیرۆکی گیۆرگی چواردە ساڵان

گیۆرگی تەمەن چواردە ساڵان، پاڵەوانی سەرەکیی ڕۆمانی “پیاوێکی بێچارەنووس” کە لە ڕاستیدا خودی نووسەری ڕۆمانەکەیە، بەڵام لەسەر زاری گەنجێکی جوولەکە لە فۆڕمی ئەدەبیدا یادەوەرییەکانی خۆی دوای ڕزگاربوونی لە ئۆردۆگە زۆرەمیلێکانی ئەڵمانیای نازی دەگێڕێتەوە.

باوکی گیۆرگی لە هەنگاریا خاوەن کارگەیەکی گەورەی دار و تەختەیە، بە ئایین جوولەکە و سەرقاڵی کاروباری ئاسایی خۆیانن، لە سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانیدا، ئەو خاوەنکارە بەهۆی جوولەکەبوونییەوە لەژێر گوشاری نازییەکانی ئەڵمانیادا، بۆ بێگاری بانگ دەکرێت و کارگەکە و تەنانەت سەروو□ت و سامانەکەیشی بە شوتۆی کرێکار و ژمێریاری کارگەکەی دەسپێرێت. شوتۆ ترسی جوولەکەبوون و بێگاری نییە. وەك لە پێشوودا ئاماژەمان بە دۆخی جوولەکەکان لەو سەردەمەدا کرد، بەهۆی جیاوازیی ئایینەوە دەستگیر دەکران و ل□ خ□□□کانی مەسیحی جیا دەکرانەوە.

چیرۆکی گیۆرگی زۆر خەمناکە، بەوەی هێشتا سەرەدەری لە ئایین دەرناکات و خۆیشی پێویستی بە سەرپەرشتیارێکە چاوی لێی بێت، کەچی بەهۆی بانگکردنی باوکی بۆ بێگاری، ئەرکی پاراستن و چاودێریکردنی باوەژن و ماڵەوەیشی دەکەوێتە ئەستۆ، دەی ئەو هێشتا نایەوێت لەو دۆخە نەخوازراوە تێبگات، بۆیە پێش ڕۆیشتنی، باوکی و خزمەکانی باوەژنەکەی، هەوڵی زۆری لەگەڵدا دەدەن و دەیانەوێت تێی بگەیەنن ئیدی ئەو پێی ناوەتە قۆناغێکی تری ژیانەوە، پێی خۆش بێت یان ناخۆش، ئێستا ئەرکی پاراستن و چاودێریکردنی ماڵ و باوەژن و هەموو

شتێکی دەکەوێتە ئەستۆ، وێڕای ئەوەی هێشتا توانای دەرخکردنی ئەو هەموو ئامۆژگارییەی نییە، بەڵام هەرچۆنێك بێت هەست دەکات و تێدەگات دوای ڕۆیشتنی باوکی، ژیانێکی جیاواز دەژین و دەبێت خۆی بۆ قۆناغێکی سەخت ئامادە بکات.
چیرۆکێ خەمناکەکە کە پێویستە خەمی هەمووان بێت، لێرەوە دەستپێدەکات، کاتێك بۆ چەند مانگێك دوای ڕۆیشتنی باوکی بە بێگاری، گیۆرگیش بەهۆی دەرکردنی چەند یاسایەکی نوێ لە دژی جوولەکەکان، لەلایەن نەتەوەیی کە ئەو گرووپە ئەندامی ڕێکخراوێکی سەر بە نازین و گەنجانی تەمەن سێزدە ساڵان بەسەرەوە لەسەر بنەمای سەربازی و شۆڤینیەت پەروەردە دەکەن، گیۆرگی بەزۆرەملێ بۆ کارگەی شێپڵ کە کارگەیەکی پاڵاوتنی نەوتە لە هەنگاریا لەگەڵ هەژدە هەرزەکاری تردا بانگ دەکرێن و پێویستە ڕۆژانە بە کاری بێگاری سەردانی ئەو کارگەیەی پاڵاوتنی نەوتە بکات، وێڕای ئەوەی باوەژن و خزمەکانی و خۆیشی تاڕادەیەك خۆشحاڵ دەبن بەو کارە، ئەو سەردەمە کاری لەمجۆرە بۆ جوولەکەکان لەچاو بێگاری لە ئۆردووگە زۆرەملێکاندا زۆر باش بووە، هەرچۆنێك بێت چەند مانگێك بەو تەمەنە بچووکەیەوە، خۆی لەگەڵ بێگاری لەو کارگەیەدا ڕادەهێنێت تا ئەو بەرەبەیانییەی بە ئۆتۆبووسێك بەرەو پاڵاوگە نەوتییە سەربازییەکە دەچێت، پێش ئەوەی بگاتە شوێنکارەکەی، ئۆتۆبووسەکەی لەلایەن پۆلیسەوە ڕادەگیرێت و دەمودەست داوا لە سەرنشینانی دەکرێت هەرچی جوولەکەیە دەستیان بەرز بکەنەوە و بێنە خوارێ، ئەویش ئەو دۆخە بە ئاسایی وەردەگرێت و یەکسەر دەچێتە خوارێ، ڕاگرتنی ئۆتۆبووسی دیکە چەندبارە بووەوە، ئیدی هەر ئۆتۆبووسێک دێت، پۆلیس ڕادەگرێت و هەرچی جوولەکەیە لە گۆڕەپانێکدا کۆدەکرێنەوە، دوای چەند کاتژمێرێک چەندان جوولەکەی دیکە ڕادەگیرێن و ئینجا بۆ بارەگەیەکی گومرگ دەیانبەن و لە ژوورێکدا دەرگەیان لەسەردا کڵۆم دەدەن، بۆ ئێوارەکەی پۆلیسەکە فەرمان لە سەرووی خۆی وەردەگرێت و سەرجەم جوولەکەکان بە گواستنەوەیان بەرەو ئەڵمانیا ناونووس دەکات و دوای چەند ڕۆژێك بە شەمەندەفەر لە هەنگاریاوە دەگەنە سەربازگەی ئاوشڤتز-بیرکناو لە ئەڵمانیا، کە ئۆردووگەکە بە سەربازی ئەڵمانی دەورەدراوە و پڕەتی لە جوولەکەی وڵاتانی ئەورووپا و کەسانی قەرەج و پیر و منداڵ و ژن و پیاو و گەنج، دواتر گیۆرگی لە ئۆردووگەی زۆرەملێی ئاوشفتزەوە بۆ ئۆردووگەی بۆشنڤێڵد دەگوازرێتەوە.

ڕۆمانێکی فرە ڕەهەند

ئەو ڕۆمانە دەچێتە بازنەی ڕۆمانی فرە ڕەهەندەوە، واتە یادەوەریی و مێژوویی و واقیعی و ئایینی، ئیمرێ کیرتێزی نووسەری ڕۆمانەکە خۆی یەکێك بووە لەو جوولەکانەی لە پرۆسەی پاکتاویی ئایینی و نەژادیدا (هۆلۆکۆست) لە ئۆردووگە زۆرەملێکانی نازیدا بووە، خۆی ئازاری چێشتووە و ڕووداوەکانی بەچاوی خۆی بینیوە تاوەکوو ئەو کاتەی ئەڵمانیای نازی دەڕووخێت، ئینجا ئازاد دەکرێت. ڕۆمانەکە لە ڕێگەی فۆرمێکی ئەدەبییەوە ڕووداوێکی واقیعی بەسەردەکاتەوە کە لە مێژووی مرۆڤایەتییدا ڕوویداوە و چەندین کتێب و فیلم و هەزاران وتار و بابەت و یادکردنەوەیشی لەسەر نووسراون و ئامادەکراون.
لەو خاڵەیشدا مێژووییە، مێژوویییە بەو مانایەی هۆلۆکۆست پرۆسەیەکی پاکتاویکردنی نەژادی و ئایینییە و دەستپێك و کۆتایی لە مێژوودا تۆمار کراوە، بۆیە بەدوودەی ئەو ڕۆمانە مێژوویی و واقیعی و یادەوەریی و تەنانەت ئایینی و سیاسیشە، پرۆسەی هۆلۆکۆست لەسەر دەستی حیزبێکی خاوەن دەسەڵات کە فەرمانڕەوایی وڵاتێکی زلهێزی وەك ئەڵمانیای دەکرد، ڕوویداوە، بۆیە سیاسیشە.
جیاوازی ڕۆمان لەگەڵ هەر ژانرێکی تردا کە ڕووداوێکی مێژوویی و واقیعی تۆمار دەکەن و دەینووسنەوە، ئەوەیە، ڕۆمان جیاوازە لەو کتێبانەی دیکە کە ڕووداوی هۆلۆکۆستیان تەنیا وەك ڕووداو و ئامارێکی بێ گیان و دوور لە دەخڵ سایکۆلۆژییەکە باس کردووە، کاتێك لە کتێبێکی ئاسایی دەنووسرێت لە ئۆردووگەی زۆرەملێی بۆشنڤەڵدا مرۆڤ ئازار دەدرا و دەکوژرا، ئەمە بەشێکە لە گواستنەوەی ئازارەکە و ناگاتە ئەوەی ڕۆماننووسێك خۆی لە بۆشنڤەڵد بووە و لە ڕێگەی فۆرمێکی ئەدەبییەوە ئازارەکان و ڕووداوەکان و جۆری خواردن و هەستی قێزلێبوونەوە لە جەستەی کەماوی خۆی لەو سەربازگەیە دەنووسێتەوە، ڕۆمان چونکە لایەنی دەروونی تێدا ڕەچاو دەکرێت، بۆ ئەو جۆرە ڕووداوانەی وەك ئۆردووگە زۆرەملێکانی نازی و ئەنفالی کوردان، قوولتر دەتوانێت ڕۆبچێتە ناخ و هەستی خوێنەر بجووڵێنێ و ڕای گشتی لەبارەوە دروست بکات.
کە هەیە کاتێك لاپەڕەکانی ئەم ڕۆمانە پڕ کێم و خوێن و دۆزەخییە هەڵدەداتەوە، لەگەڵ گیۆرگی تەمەن چواردە ساڵاندا، هەست بە ترس نەکات و لەلای خۆیەوە هەناسەیەکی قووڵ هەڵنەکێشێت و نەڵێ ئەخۆی من گیۆرگی نیم!
ئیمرێ کیرتێز، بە تەنیا چیرۆکی خۆیمان بۆ ناگێڕێتەوە، ئەو گیۆرگییە لەبری هەمووان بەدەست جیاوازیی ئایین و نەژادییەوە ئازار دەچێژێت، ئەوە خۆی پەیامەکە بە هەمووان، ئەگەر جیاوازیی نەژادی و ئایین بوونە هۆی ئەوەی مرۆڤ بەهۆیانەوە بچەوسێندرێتەوە یان بچەوسێنێتەوە، مرۆڤایەتی لە بەردەم پرسیارێکی گەورەدایە،

ڕاستە گیۆرگی باسی ئەنفال ناكات، بەڵام هەمان ئازاری كوردێكی هەیە كە بەهۆی كوردبوونییەوە لەسەر پشتی زیلێكی عەسكەری لە گەرمەسێری كوردستانەوە بە پارێزگەكانی خوارووی عێراق دەبردێت و لەوێدا لە جیهان دادەبڕێت و بەدەم هاوار و گریان و پاڕانەوە و دەستبەرزكردنەوە بە ئاسمان دەخرێتە چاڵی مەرگەوە، ئە ئەوە چ جیاوازییەكی لەگەڵ ئەو سووتێنگەیەی گیۆرگی باسی دەكات هەیە، كاتێك لە ئۆردووگەی زۆرەملەی بێشنقەدی نازییەكاندا مرۆڤ تەنیا بەهۆی جوولەكەبوونییەوە دەسووتێندرێت و لە ژووری سیخناخ لە گاز دەخنكێندرێت! بەڵێ هیچ جیاوازییەكیان نییە، چ ئەوەی لە هۆلۆكۆست و چ ئەوەی لە ئەنفالدا ڕوو دەدەن، لە كرۆكدا یەك ڕووداون و تاوانێكی یەكجار گەورەن، تەنیا كات و شوێنیان جیاوازە.

یەكەم ماچی كونەتەیارە و یادەوەرییەكی شیرین

ئەگەرچی بابەتی سەرەكی ڕۆمانەكە بە تایبەتی تیشك دەخاتە سەر ڕەوشی جوولەكە لە سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانی لە ئەورووپا لە پرۆسەی پاكتاوكردنی جوولەكە و چەندین گرووپی دیكەی مرۆڤ لەلایەن ئەڵمانیای نازییەوە لەنێو بردران، بەڵام لە تەك ئەوەشدا، ڕووداوێكی خۆشەویستیی نێوان گیۆرگی و كچێكی هاوتەمەنی خۆی بە ناوی ئەنناماریا هەیە، ڕۆمانەكەی لەو دۆخە گشتییە ترسناكەدا، جیاواز و جوانتركردووە، بەڵای من ڕۆحی بە بەردا كردووە.
لەو دیمەنی خۆشەویستییەدا، ئەگەرچی نووسەر نەیویستووە كاری جدی لەسەر بابەتی خۆشەویستی لەنێو ڕۆمانەكەیدا بكات، وەك باوە زۆربەی ڕۆماننووسەكان بە ڕاكێشانی سەرنجی خوێنەر، پەنا بە بابەتی خۆشەویستی و سێكسی دەبەن، بەڵام ئەو دیمەنەی یەكەم ماچە لەنێو پیاوێكی بەچارەنووسدا ڕووداوەكە و لە بەرگی ئەدەبیدا خۆی خزاندووەتە نێو ڕووداوە ئاڵۆزەكانی ڕۆمانەكە، لە جێگەی خۆی كردووەتەوە، ئەویش پەناسەكردن و سەربووردەی یەكەم ماچی نێوان گیۆرگی و ئەنناماریایە، پێش ئەوەی گیۆرگی ڕاپێچی ئۆردووگە زۆرەملێكانی نازی بكرێت، گرنگی ئەو ماچە لەوەدایە لەكاتێكدا بەردوومانی فڕۆكەیان لەسەرە، كەچی تینی خۆشەویستی و گڕی ماچ، وای لە كردوون باكیان بە ترس و مەرگ و زرمەی بۆمبەكان نەبێت و لە پێ بخزێنە باوەشی یەكدییەوە و یەكەم ماچ بگۆڕنەوە، ئەو ماچە هێندە شیرینە، وەك یادەوەرییەكی خۆش لای گیۆرگی دەمێنێتەوە.
گیۆرگی گەنج بە تامەزرۆییەوە باس لەو یەكەم ماچە دەكات: "پێرێ شەو، لە كاتی بۆمبارانی فڕۆكەكاندا، لە كونەتەیارەكە، یان دروستتر بێژێین لەو ڕێڕەوە نیمچەچۆڵە تاریكەی لە كونەتەیارەكە جیا

دەبێتەوە، لە تەك ئ□ن□ماريادا كەوتينە دۆخێكى تاڕادەيەك تايبەتييەوە. لە بەرايبدا گەرەكم بوو نيشانى بدەم لە كوێوە خۆشترە تەماشاى ڕووداوەكانى دەرەوە بكات، لێ پاش چركەيەك كاتێك زرمەى بۆمبێكمان ژنەفت، كە لە نزيكمانەوە تەقييەوە، هەموو جەستەى وەك گەڵاى دار دەهەژيا، ئەمن بەڕوونى هەستم پێ كرد، چۆن لە ترساندا خۆى بە منەوە ئاوێزان كرد، باسكى لە دەور ملم ئاڵاند و دەموچاوى لە شانم گير كرد، ئيدى هيچم بەياددا نايەتەوە، تەنێ ئەوە نەبێت، كە لە دووى دەمى گەڕام، هەستێكى تەماوى، گەرم و نيمچەشێدارى، لەگەڵ حەپەسانێكى خۆشى لە ناخمدا جێهێشت، لەبەر ئەوەى يەكەم جار بوو كچێك ماچ بكەم، جگە لەوەش بيرم لێ نەكردبووەوە، ڕۆژى دواتر لەسەر پليكانەكان بۆم دەركەوت ئەويش بەوە حەپەسابوو، پێى وابوو، بۆمبەكە هۆكار بووە، لە ڕاستيدا ئەمەيان دروست بوو، پاشان جارێكى ديكە يەكترمان ماچ كرد، لەو كاتەوە فێربووم چلۆن بە بەكارهێنانى زارمان لەم ئەزموونە، يادەوەرييەكى شيرين و درێژخايەن دروست بكەين".
وەك لەو ديمەنەدا دەردەكەوێت گڕى ئەوين و حەزى ماچى ڕەگەزى بەرانبەر كاتێك كڵپە دەدات، كاتوساتى بۆ نييە، هەركە ئەو گڕە هەڵدەگيرسێت، لەنێو كوورەى ئاگريشدا بێت، خۆشەويستەكان باوەش بە يەكدا دەكەن و نێو دەمى يەكدى ماچ دەكەن، ڕاستە ماچى يەكەم شەرمەيەكى لەگەڵدايە، بەڵام بۆ هەميشە لە ياد□وريى مر□قدا دەمێنێتەوە، يادەوەرييەك هەتا ناو گۆڕيش لەگەڵيدا شۆڕ دەبێتەوە. گيۆرگى لەخۆيەوە ناڵێ: لەو كاتەوە فێربووم چلۆن بە بەكارهێنانى زارمان لەم ئەزموونە، يادەوەرييەكى شيرين و درێژخايەن دروست بكەين!

ئاوشڤتز و بۆشنڤەڵد..
دۆزەخەكانى نەژادپەرستى

ئاوشڤتز و بۆشنڤەڵد، دوو لەو سەدان ئۆردووگە زۆرەملێيانەى نازييەكانن كە بە هەزاران ئينسانى جوولەكە و قەرەج و هۆمۆسێكسواڵ و كەمئەندام و كەمئەقڵ و كەسانى بێزراويان تێدا ڕاگيراون، بە تايبەتى ئەو دوو ئۆردووگەيە دۆزەخن بۆ جوولەكەكان، چونكە پرۆسەى پاكتاوكردنەكە زياتر ئامانجى جوولەكەكان بووە تا گرووپەكانى ديكە، لەبەر ئەوەشە ئێستاش جيهان دەيەوێت نازى ئيسرائيل كە دەوڵەتێكى جوولەكەيە ڕابگرێت و هەموو هەوڵى خۆيان دەدەن، ئەوەى لە هۆلۆكۆست بەسەر جوولەكەدا هات، دووبارە نەبێتەوە، تەنانت ئەڵمانياى ئێستاش بە بەردەوامى چاوێكى لەسەر پاراستنى جوولەكەيە

تاوکوو ئەو پەڵە ڕەشەی کە هیتلەر خستە سەر ڕووخساری ئەڵمانیاوە، بە یەکجاری بسڕدرێتەوە و بە کۆمەڵگەی جیهانی بڵێن ئەوە هەموو ئەڵمانییەکان نەبوون هۆلۆکۆستیان کرد، تەنیا هیتلەر و گرووپەکەی لێی بەرپرسیارن، بۆیە ئێستا حیزبی نازی لە ئەڵمانیا کارکردنی لێ قەدەغە کراوە.
ئیمرە کیرتێز، چونکی خۆی قوربانییە و بەچاوی خۆی ئۆردووگە زۆرەملێکانی نازی دیوە، هێندە ورد و بە سەلیقە، وێنەی کەمپ و ئۆردووگە زۆرەملێکان دەگرێت، تۆی خوێنەر کاتێك ڕۆمانەکە دەخوێنیتەوە، هەر دەڵێی ئێستا لە سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانیدا دەژیت و یەکێکیت لە بێگارەکان و دەستگیرکراوانی جوولەکە و قەرەج، ئاخر کیرتێز بەو ڕۆمانەی، پەردەی لەسەر ڕووی ڕاستەقینە و ناشرینی نازییەکان هەڵدایەوە، وێنەیەکی ئەوتۆی گرتووە و بە جۆرێك ڕووداوەکانی تۆمار کردوون، هەرگیز لە زاکیرەی خوێنەردا کاڵ نابنەوە. کێ هەیە دوای خوێندنەوەی ڕۆمانەکە، سووتێنەگەکان و ئازاری ئینسانەکان لەبیر بکات!
“مرۆڤ بە تێپەڕبوونی کات بە پەرجوو ڕادێت، وردە وردە توانیم لەسەر پێی خۆم بە پێخاوسی بە نێرینگەکە بڕۆم، پەتووکەم لەسەر کراسەکەدا لەخۆ پێچابوو، لەنێو هەوا ساردوسڕەکە و بۆنوبەرامە ئاشناکەدا بۆنێکی جیاوازم ناسییەوە، پاش ئەوەی بیرم لە کاتە بەسەرچووەکە کردەوە، بەو ئەنجامە گەیشتم کە دەشێت سەرەتای بەهار بێت، لە ڕێگەی گەڕانەوەمدا سەرپێیی سەرنجی دوو پیاوم دا بە جلی زیندانییەوە لە کۆخەکەی ئەوبەری تەلبەندەکەی ئەمەوە عەرەبانەیەکی تارادەیەك گەورە کە تایەکانی لاستیك بوون، لەو جۆرەی دەتوانرێت بە بارهەڵگرەوە پەیوەست بکرێت، ڕادەکێشایە دەرێ، لەو بارەدا پەلوپۆی زەردهەڵگەڕاو و بەستوو و پارچە جەستەی وشکەوەبووم بینین”.
ئەوە دیمەنی عارەبانەیەکی گەورەیە لە ئۆردووگەی بۆشنڤەڵد کە پڕ لە جەستەی مرۆڤ، بیهێنە بەرچاوی خۆت، گیۆرگی زۆربەی کاتەکانی لەوێدا لە تەك ئەو دیمەنانەدا بەسەربردووە، دەی ئەگەر تۆ یەکێك بیت لەو گیراوانە و بەچاوی خۆت عارەبانەیەکی پڕ لە پەلوپۆی زەردهەڵگەڕاو و بەستوو و پارچە جەستەی وشکەوەبووی مرۆڤ ببینیت، ئینجا بۆی هەیە تۆش ببیتە پارچەیەك لەو جەستە وشکەوەبووانەی عارەبانەیەکی دیکە و بەندییەکی تر جەستەی تۆ ببینن! گیۆرگی هەرکە ئەو دیمەنە بەچاوی خۆی دەبینێت، دەترسێت و بەپەلە پەتووکە لەخۆیەوە دەپێچێت و بە شەلەشەل و چنگ لەسەر شان بەرەو ژوورەکەی خۆی دەگەڕێتەوە و گورج گورج خۆی دەخزێنێتە نێو لێفەکەی و ئیدی وەك جۆرێك لە خۆشاردنەوە خۆی گرمۆڵە دەکات.

برسێتی و شەرمکردنی لە جەستەی خۆی

ئەگەرچی لە بنەڕەتدا ئەردووگەی زۆرەملێکانی نازی بۆ ئینسانەکان دۆزەخن، ئەوانەی ڕاپێچی ئەو شوێنانە دەکران، لە بەها و شکۆی مرۆیی دادەماڵدران، تاوەکوو ئەندامەکانی جەستە توانای کاری زۆرەملێ و جووڵەیان هەبێت، لەلایەن سەربازەکانەوە بەکاردەهێنران، کاتێکیش ئەو توانایە لەدەست دەدەن، بە یەکجاری ڕەزیل و بێبەها دەمێننەوە، ئەوەی خاڵێکی گەشە، لەو دۆخەشدا پزیشك و پەرستارەکان وێڕای ئەوەی لەژێر گوشاردان، کەچی تاڕادەیەکی باش نەوانیان لەگەڵ نەخۆش و پەککەوتە و بریندارەکانی ئەردووگەدا باشە، دەکرێت ئەمە پەیامێك بێت بۆ پزیشکان و هەموو ئەوانەی لە سێکتەری تەندروستیدا کار دەکەن، لە سەروەختی جەنگ و هەر جۆرە ململانێیەکی هێزەکاندا پەیوستە ڕێز لە پیشەکەی خۆیان و مرۆڤ بگرن و لووتکەی کار و ئامانجیان ڕزگارکردنی مرۆڤ بێت لە ئازار و مردن. گیۆرگی دەیان نموونەی جوانی ئەو هەستە بەرزەی پزیشك و پەرستار و کارمەندانی ئەردووگە زۆرەملێکە دەگێڕێتەوە کە سەرباری دۆخە ئاڵۆزەکەی تێیدان، هێشتا پەیامی مرۆیی خۆیان لە ڕێگەی مومارەسەکردنی پیشەی پزیشکییەوە لە چارەسەرکردنی نەخۆش و بریندارەکاندا دەگەیەن، ئەگەرچی ئێستا ئەو دۆخە بۆ قۆناغێکی تر گەیشتووە بەوەی سەرمایەداری پیشەی پزیشکیشی خستووەتە ژێر ڕکێفی خۆیەوە تا ئەو ئاستەی لەم جیهانە پێشکەوتووەدا کەسانێك هەن بەهۆی نەبوونی پارەوە بۆ دابینکردنی دەرمان و نەشتەرگەری، گیانلەدەست دەدەن. لە لە دۆزەخەکەی نازیدا پزیشکەکان لەگەڵ گرتوواندا میهرەبانن.

“نە عینادی، نە نوێژ و نە هەڵاتن لە شتێك ڕزگاریان نەدەکردم، ئەویش برسێتی بوو، دیارە لە وڵاتیشدا برسیم ببوو، یان پێم وابوو برسی بووم، لە کارگەی خشتەکەدا، لە شەمەندەفەر، لە ئاوشڤتز، تەنانەت لە بەشنفێڵدیشدا برسیم بوو، لە هەرگیز بەڕادەی ئێستا هەستم بەم برسێتییە درێژخایەنە نەکردووە، سەراپای بوونم بوو بە بۆشایی، هەموو تەقەلام کپکردن و پڕکردنەوەی ئەو بۆشاییە بێکۆتاییە بوو، بۆ ئەو مەبەستەش تەنێ چاوەکانم شك دەبردن کە چاوساغی هزر و هۆشم بوون، کار و ئاکاری ئاراستە دەکردم، دار و وردە بەرد و ئاسن نەخۆم لەبەر ئەوەیە کە نە دەتوانن ئەم شتانە بجووین و نە هەرس دەکرێن، سەرەڕای ئەوەیش لمم تاقیکردەوە، گەر گژوگیایشم دەستبکەوتبایە دوودڵیم لە نەدەکرد، بۆ داخەوە گژوگیا نە لە کارگەکە نە لە ئەردووگاکەیشدا سەوز نەدەبوون”.

لە دۆزەخەکەی نازیدا، برسێتی وا لە ئینسان دەکات تەنانەت بیر لە خواردنی لم و هەر جۆرە ماددەیەکی تری ڕەقیش بکاتەوە، بەشنفێڵد

نموونەیەکی لەو نموونە واقیعییە تاڵانەی، ڕژێمی دیکتاتۆر و تۆتالیتار ئەگەر بە چەکیش نەتکوژێت، لە برسان و تامەزرۆیی بۆ لەتێك نان دەتکوژێت، ئەمە ئێستا باسی قۆناغێکی سیاسی و مێژوویی سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانی دەکەین، وەڵای برسێتی لەو کەمپە زۆرەملێیانەدا، تەنانەت بەهۆی گەمارۆدانی شارێکی ڕووسیا لەلایەن هێزەکانی ئەڵمانیای نازییەوە، مرۆڤ گەیشتە ئەو ئاستەی گۆشتی منداڵ و ژن و کچ و دایك و باوك و هاوڕێ و هاوشارییەکانی بخوات، ئەمەیش لە ئەنجامی ئەو پەتایەی نازییەت کە بۆ ماوەی زیاتر لە 12 ساڵ فەرمانڕەوایی ئەڵمانیا و بەشێکی ئەورووپای کرد، مرۆڤایەتی پێویستە لە ئاست ئەو جۆرە ڕژێمانە هەردەم لە ترسدا بێت نەوەك جارێکی دیکە و لە بەرگێکی تردا زیندوو ببنەوە و هەمدیس ماڵوێرانی و مەرگەسات دووچاری مرۆڤایەتی بکەنەوە.

وەڵای برسێتی ئەو ڕژێمانە پێمان دەڵێت مرۆڤ لە سایەی ئەو جۆرە ڕژێمانەدا، تەنانەت شەرم لە جەستەی خۆیشی دەکاتەوە، بۆچی؟ لە ئەردووگەکانی نازیدا، مرۆڤ هێندە پەراوێز دەخرێت و بە ژینگەیەکی پیس ئاشنا دەبێت، بە هەواشی جەستە بەهێزەکەی توانای خۆڕاگرتنی نامێنێت و دەبێتە شوێنگەی ئەسپێ و زیندەوەرانی تر و پاشان ئەو جەستە جوانەی ڕۆژگارێك بەهێز و چالاك بووە، دووچاری داڕزان و نەخۆشیی گەڕی و کێم و خیزاو و برینی قووڵ و گەورە گەورە دەبێتەوە، سەرئەنجام هەر ئەو برین و کێم و ئازارانە لە پەلوپۆی دەخەن و ئیدی بەزیندوویی یان بە مردوویی بێت، دەخرێتە نێو عارەبانەیەکەوە و فڕێ دەدرێت و پاشان دەسووتێندرێت.

"ئێستا پێستم چرچ و لۆچ بووە، وشك و زەردهەڵگەڕانەوە، هەموو جۆرە دوومەڵێ، پەڵەی قاوەیی، قڵش و لیرگەلێکی لە دەرهاتووە، کە فرە دەخوران و وەڕزیان دەکردم، بە تایبەتی نێوان قامکەکانم ئەمە "گەڕی" بوو، هەینە بە باندی ستروومم نیشان دا، ئەو بە ئاماژەیەکی لەزانانە دەستنیشانی کرد. لە خۆراییی لاوازبوون و لەناوچوونی ئەو پێستەی ئەسقانەکانمی داپۆشیبوو حەپەسام! سەیرم لە ڕۆژبەڕۆژ توانەوە و بنبڕبوونی گۆشتی جەستەمدا هات، هەموو ڕۆژێ شتێکی نوێ سەرهەڵدەدات و سەرم لەی سووڕ دەمێنێ، خەوشێکی نوێ، ناحەزییەکی تر لەم شتە فرە سەیرەدا، لەم شتە زێدە نامۆیەی ڕۆژێك لە ڕۆژان نزیکترین هاوڕێم بوو، جەستەم، شتێکی بەسامە، چیتر ناتوانم بۆی بڕوانم، قێزی لە دەکەمەوە، بۆیە ماوەیەکی زۆرە جلەکانم لەبەرم دانەکەندوون بۆ ئەوەی خۆم بشێرم، جگە لە بێحەوسەڵەییم خۆم لە هەموو ئەو کارە سەختە بێکەڵکانە کێشایەوە، سەرما و پێڵاوەکانیشم لەولا بوەستن.

نۆستالیژیا و نامۆیی

ئینسان لەو ئۆردووگە زۆرەملێیانەی نازییەکاندا لە یەککاتدا دووچاری نۆستالیژیا و نامۆییش دەبێت، بە خەیاڵ هەموو ئەو شت و کارە بێزاراوانەی ژیانی ئاسایی خۆش دەوێن و تامەزرۆیە بە یەکجاریش بێت، بە ژیانی ئازادی ئاشنا ببێتەوە، ئەوەتا گیۆرگی لەنێو ئەو هەزاران کەسەی نێو ئۆردووگەکەدا، بیری هەموو ئەو کار و هەڵوێستە خراپانەی خۆی دەکاتەوە و پەشیمانە لەوەی ڕۆژێك لە ڕۆژان ڕێزی لە شتەکانی خۆی نەگرتووە، مرۆڤ شتەکانی زیاتر لەلا بە نرخ دەبن، کاتێك لەدەستیان دەدات.
گیۆرگی ژیان و هەموو شتێکی لەدەستدا، ئەوەتا ئێستا ئەو هەموو شتێکی ڕابردووی خۆی خۆش دەوێت، چونکە ئۆردووگەی نازییەکان هێندە سامناکە نەبێتەوە، بە خەیاڵ بۆ ڕابردووی خۆی دەگەڕێتەوە و لەدەست ئەو ئێستایەی تێیدا هەڵدێت "خۆشترین شت بەلامەوە بە بەسەربردنی کات ئەوە بوو گەر بکرایە ڕۆژێکی تەواو، بەبێ بڕانەوە، لە سبحەینەوە تاوەکوو ئێوارەی ماڵی خۆمان بهێنمەوە بەرچاوم، لە هەمان سادەییدا، دەکرا بە هەمان کێشان ڕۆژێکی ئاوەها نموونەیی بهێنمە بەرچاوم، لە هەمیشە ڕۆژی ناخۆشم بەیاد دەهاتەوە". نامۆیی بۆ دونیا پەتایەکی تری ڕۆحی مرۆڤ لە زیندانی دەسەڵاتی تۆتالیتاریدا دەخوات، نامۆبوون بە هەموو شت، بە کۆمەڵگە، بە مرۆڤی دەوروبەر، بە خۆت و جەستە و ناخت، ئیدی لەو زیندانانەدا مرۆڤ هەر ساتەوەختەی بە دەست ئەندێشەیەکەوە گیر دەخوات، جارێك بەخۆی نامۆیە و جارێکیش بە خەیاڵ و نۆستالیژیا دەگەڕێتەوە بۆ ژیانی ڕابردووی، ڕابردوویەك زەحمەتە دووبارە ببێتەوە.

لە دیلیشدا ئەندێشە بە ئازادی دەمێنێتەوە

ئینسان لە زیندانی دیکتاتۆردا ڕزگاربوونی نزیکە لە مەحاڵەوە، ڕەنگە هەموو هەوڵێکیشی بۆ ئازادی بە شکست و ئەشکەنجەی نوێ کۆتایی بێت، لە ئازادییەکی تر هەیە، هەرگیز دیکتاتۆرەکان ناتوانن دەستەمۆی بکەن و دەرکی پێ بکەن، ئەویش ئازادیی ئەندێشە و لە ناخەوە بیرکردنەوەیە لە ئازادبوون، مرۆڤ بە ڕێگەی خەیاڵ و ئەندێشەوە دەتوانێت هەمیشە ئازاد بژی، دەکرێ کەڵەپچە لە دەستت بێت و لە گرتووخانەیەکدا بیت و دەیان پاسەوان و جەللادت لە نزیکدا بن، بەڵام هەرگیز ئەو هەستەت نامرێت کە دەتەوێت ئازاد بیت، گرنگ نییە، ناتوانیت ئازاد بیت، گرنگ ئەوەیە خۆت لەگەڵ کۆتوبەندی دیلیدا ڕانەهێنیت، کۆیلە ئەو کەسەیە بە کۆیلایەتی ڕازی دەبێت و هەوڵی ئازادیی خۆی نادات، بەپێچەوانەوە ئەوانەی تەنیا وەك

کۆیلەیەك ڕاگیراون و بیر لە ئازادی دەکەنەوە، ئەوە کۆیلە نین، چون ناخێك هەیە بیر لە ئازادبوون دەکاتەوە، گیۆرگیش ئەگەرچی دەزانێت ڕزگاربوونی مەحالە، بەڵام بە ئەندێشە بیر لە ئازادی دەکاتەوە و دەیەوێت هەموو ڕوو داوەکانی ژیانی وەك شریتێك ب□ه□نێتەوە بەرچاو، ئەمە خۆی جۆرێکە لە ئازادی و پەیامێکیشە مر□ق نا بێت لە سەختترین ساتەوەختی زیندان و ئاستەنگەکانیشدا بیر لە خۆڕادەستکردن بکاتەوە. “بەشێك لە سرووشتی مر□ق ه□یە تایبەت بە خۆیەتی و بە هیچ ڕەوا□□□ك ل□□ی داگیر ناکرێت، ئەوە ڕاستییە، تەنانەت لە دیلیشدا ئەندێشە بە ئازادی دەمێنێتەوە”.
گیۆرگی لەو دۆخەدا ئەگەرچی تەواو پەکی کەوتووە و هەندێ جاریش هیچ ئومێدێکی نامێنێت، بەڵام ئەوەتا لە ناخیدا دەڵێ: “بەخۆم ژنەفتم باسی ڕابردوو و داهاتوو دەکرێت، لە هەمووشیان زێدەتر، گەلێك باسی ئازادی دەکرێت، بەڵێ ب□ ب□و□رییەوە دەڵێم نەمبیستووە لە هیچ شوێنێکی دیکەی جیهاندا هێندەی نێو گرتووان باسی ئازادی بکرێت، ئێوارەیەکی تاریکی مانگی نیسانە، لەکاتێکدا سەرۆکی ئۆردووگەکە جارێکی تر لە بڵندگۆکەوە دەدوا، پیەتیکایش بە ڕوومەتی سوورههڵگەڕاو، بە ج□ش□وخرۆش و پڕ بە هەزاران وشەی ناڕوون گەڕایەوە، هاوکات سەرۆکی ئۆردووگاکە حارێکی تر لە بڵندگۆکەوە دەستی بە قسان کردەوە، ئەمجارەیان ڕووی دەمی لە ئەندامانی پێشووی تیمی پەتاتەپاککردنەوە کرد و داوای لێ کردن بەزووترین کات بۆ شوێنەکەی خۆیان، واتە نان دێنەکە بگەڕێنەوە، هەروەها داوای لە دانیشتووانی ئۆردووگەکە کرد، گەرچی تا نیوەشەویش بووە بە بێداری بمێننەوە، لەبەر ئەوەی دەستیان ب□ ل□□نانی شۆربا بەگۆشتێکی خەستوخۆڵ کردووە، ئەوجا بە ئاسوودەیی سەرم خستە سەر بالیفەکەم و بەکاوەخۆ شت□□ك لە ناخمدا داسەکا، ئەو دەمەی ئەمنیش ڕەنگە بۆ یەکەمین جار بیرم لە ئازادی کردەوە”.

ئازادی و لەبیرنەکردنی ئازارەکان

دوای ئەوەی ئەڵمانەکان لە شەڕدا دووچاری شکست د□ب□ن، ئەو جوولەکانەی لە ئۆردووگە زۆرەملێکاندا ڕاگیرابوون، ئازاد دەبن و هەر کەسەیان بەرەو وڵات و شاری خۆی دەگەڕێنەوە، ئەگەرچی ئەوانەی ئازادبوون ژمارەیان زۆر کەمە، چونکە زۆربەیان لە ماوەی پرۆسەی پاکتاوکردن لە کەمپەکاندا بە جۆرەها شێوە کوژران و سووتێندران و خنکێندران و لە برسان مردن و لە تینووێتیدا خنکان.
کاتێك گیۆرگی بە وڵاتەکەی “هەنگاریا” ئاشنا دەبێتەوە، زۆر شت وەك خۆیان نەماون، زۆربەی خەڵكەکە یان بزرن یان مردوون، باوکی کە

پێشتر بە بێگاری لەلایەن نازییەکانەوە بەردرا، لە ئۆردووگەدا گیانیلەدەستداوە و باوەژنەکەشی شووی بە توشە، ئەو کرێکارەی کە باوکی، کۆگەی دارەکەی پێسپارد، کردووە و شوێنەکەی جێهێشتووە، کەسوکاری باوەژنەکەیشی زۆر هەوڵی لەگەڵدا دەدەن ئەو دۆخەی بەسەری هاتووە، وەکخۆی قەبووڵ بکات و ژیانێکی نوێ دەستپێبکاتەوە، بەڵام گیۆرگی هێندە بە قووڵی ئازاری چێشتووە و لەبەرچاوی شکۆی مرۆڤ شکێندراوە، داواکەیان ڕەت دەکاتەوە، ئەگەرچی سەرجەم ڕوداوەکان بە ئاسایی دەبینێنێت، سەرەڕای ئەوەش ناتوانێت لەئاست ئەو ستەمەدا بێدەنگ بێت، دواجار بڕیار دەدات لەبارەی ئەوەی لە ئۆردووگەکاندا ڕوویداوە، قسە بە ڕۆژنامەکان بکات.

سەرچاوەکان:

ناوی کتێب: پیاوێکی بێچارەنووس

نووسەر: ئیمرە کیرتێز

وەرگێڕانی لە سویدییەوە: ڕووناك شوانی

بابەت: ڕۆمان

نۆبەتی چاپ: چاپی یەکەم 2016

لە بڵاوکراوەکانی ئەندێشە

**

ناوی کتێب: هۆلۆکۆست

نووسەران: ستیڤان برۆشفێڵد و پاوڵ ئا. لڤین

وەرگێڕانی: شۆڕش غەفووری

بڵاوکراوەی ئاراس، چاپی یەکەم 2007

**

سەرنج: ئەم بابەتە لە کتێبی (خوێن و ئیرۆتیك)ی شاخەوان برایم عەبدوڵڵا، وەرگیراوە.

کتێبی: ئیسلامی سیاسی، فریودان

ئیسلامی سیاسی فریودان و تیرۆریزم شاخەوان برایم عەبدوڵڵا

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ......

ناوی کتێب: ئیسلامی سیاسی فریودان و تیرۆریزم
نووسین: شاخەوان برایم عەبدوڵڵا
گرافيك و دیزاین: لوقمان ڕەشیدی
شوێن و ساڵی چاپ: ڕێکسانا – 2018
نۆرەی چاپ: یەکەم
تیراژ: 1000 دانە
لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان/ هەرێمی کوردستان ژمارەی سپاردنی (878) ساڵی 2018ی پێدراوە.

ناوەڕۆک

دەروازە 5
بەشی یەکەم: باشووری کوردستان و توندڕەویی ئیسلامی سیاسی 27
کێن ئەوانەی فیکری توندڕەویی ئایینی بڵاودەکەنەوە؟ 28
بەرهەمهێنەری تیرۆریزم 34
مەترسی ئیسلامی سیاسیی کوردی 41
ئیسلامی سیاسی و توندڕەویی ئایینی 47
جیاکردنەوەی ئیسلام لە ئیسلامی سیاسی 53
حیزبی ئیسلامی و راکردن بەرەو پەرلەمان 58
کاندید و پێشبڕکێی قورئانخوێندن 63
مەترسییە گەورەکەی ئایندەی کوردستان 69
خۆ حەشاردان لەژێر پاڵتەی دیموکراسیدا 78
ئۆرشەلیم و کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستان 84
بەشی دووەم: پڕۆژەی شەواندنی سێکۆلاریزم و دیموکراسی 91
ئیسلامی سیاسی و پڕۆژەی شەواندنی سێکۆلاریزم 92
دەوڵەتی سێکۆلاریزمی و گرووپگەلی توندڕەوی ئیسلامی 109
پابەندبوونی ئیسلامی سیاسی بە شوورا یان دیموکراسی 118
بەشی سێیەم: ئایین و توندوتیژی 131
ئیخوان لە یەکەم ئەزموونی دەسەڵاتییەوە بۆ کۆمەڵەیەکی تیرۆریستی 132
ئیسلامی سیاسی و داعشی فیکری 149
ئیسلام و توندوتیژی 163

کوردستان و هەڕەشەی بەردەوامی تیرۆریستی ……….. 185

https://dengekan.info/wp-content/uploads/2019/07/ShaxawanBraim_eslami.pdf

---

کتێبی – کورد لە ئۆکتۆبەری ڕەشدا … شاخەوان برایم عەبدوڵڵا

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن …

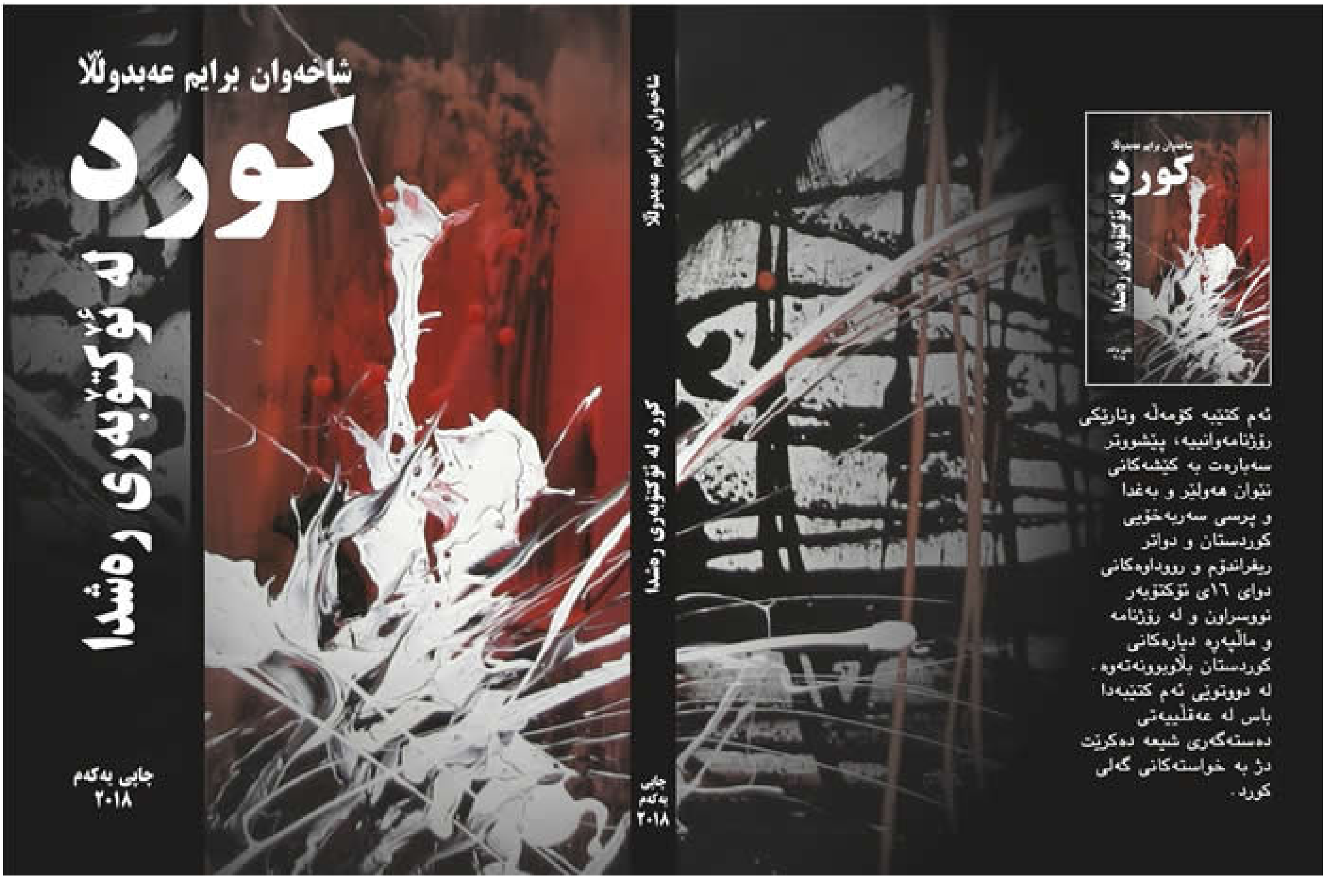

سێبەرەکانی جەنگ ... شاخەوان برایم عەبدوڵا

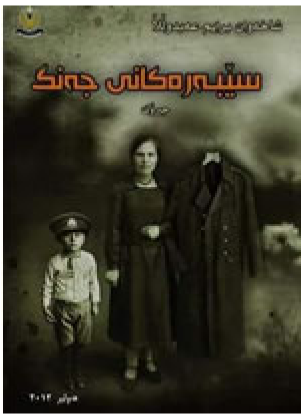

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ....]

ئیسلامی سیاسی لە گوتاری توندڕەوییەوە بۆ خەونی خەلافەت ... شاخەوان برایم عەبدوڵڵا

وەڵامێک بۆ عەلی باپیر دەربارەی سیکۆلاریزم و دیموکراسی ...

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ....]